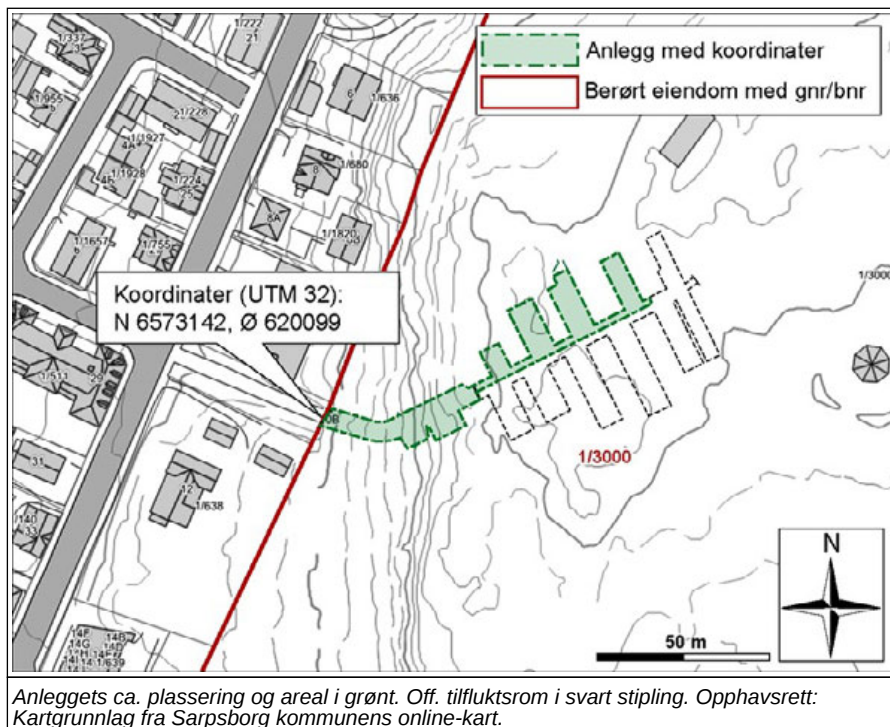

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Østfold
Kommune:	105/Sarpsborg
Opprinnelig funksjon:	Sivilforsvarsanlegg og tilfluktsrom
Nåværende funksjon:	Sivilforsvarsanlegg og tilfluktsrom.
Foreslått vernekategori:	Skal dokumenteres
Totalt antall bygg:	1

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9903311	Sandesundv. 10 B	1951 - 1992	Skal dokumenteres	Interiør	Se koord.	1/3000

Vern kompleks

Formål:	Kulås kommandoplass skal dokumenteres som alternativ til fysisk bevaring. Formålet er å dokumentere anlegget som kulturhistorisk viktig eksempel på de sist bygde kommandoplassene for lokalt Sivilforsvar og som offentlig bygg for beredskapsformål fra siste del av den kalde krigen. Dokumentasjonen skal ivareta informasjon og kunnskap om anlegget og anleggets bruk i Sivilforsvaret.
Begrunnelse:	Dokumentasjon av anlegget som alternativ til fysisk vern har sin bakgrunn i enighet mellom Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Riksantikvaren, jf. referat fra møte 27.10.2009 i koordineringsgruppa Landsverneplan for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Kulås kommandoplass er et representativt og godt bevart eksempel på de sist anlagte, kombinerte lokale beskyttelsesanleggene mot ABC-våpen der Sivilforsvaret og kommunalt tilfluktsrom deler arealene. Denne typen fjellanlegg var typiske og viktige anlegg for Sivilforsvaret og den sivile beredskapen under den kalde krigen. Fjellanlegget er bygget til sivilforsvarsformål og offentlig tilfluktsrom etter sentralt godkjente tegninger. Det er et mellomstort fjellanlegg fra perioden, med en differensiert romplan med spesialiserte funksjoner for å ivareta lokale oppgaver for Sivilforsvaret og offentlig forvaltning under krigstilstand. Kommandoplassens utforming, rominndeling og inventar har høy grad av opprinnelighet i helhet og detaljer fra siste ombygging.
Omfang:	For kommandoplassen skal det utarbeides dokumentasjon som alternativ til fysisk bevaring. Dokumentasjonen skal bestå av innsamling og systematisering av arkivmateriale, informasjon og kunnskap om anlegget, foruten anleggets bruk, utvikling og organisatoriske tilknytning til sektoren, og skal arkiveres hos forvaltende sektor og Riksantikvaren.

Beskrivelse kulturmiljø

Kulås er et fjellanlegg beliggende meget sentralt i Sarpsborg by i parkområde, med frodige trær og beplantning omkring. Ellers eneboliger, blokkbebyggelse og næringsvirksomhet i strøket. Inngang til anlegget er innerst i en lengre skjæring i terrenget med forstøtningsmur på begge sider av adkomsten, som er fra offentlig vei. Anlegget ble opprinnelig anlagt som kombinert alarmplass, kommandoplass og tilfluktsrom. Etter større ombygging tidlig på 1990-tallet er anlegget i dag kombinert kommandoplass for Sivilforsvaret og offentlig tilfluktsrom benyttet til idrettsanlegg.

Eiendomshistorikk

Anlegget er opprinnelig anlagt 1951-52. Seinere utvidet, og bygget om til kommandoplass for Sivilforsvaret og offentlig tilfluktsrom i perioden 1987-92.

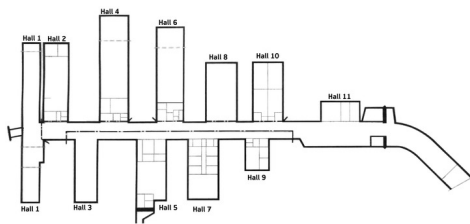
Verneverdige bygg

Byggnr: 9903311

GAB nr: Se koord.

Navn: Sandesundv. 10 B

Oppført: 1951 - 1992

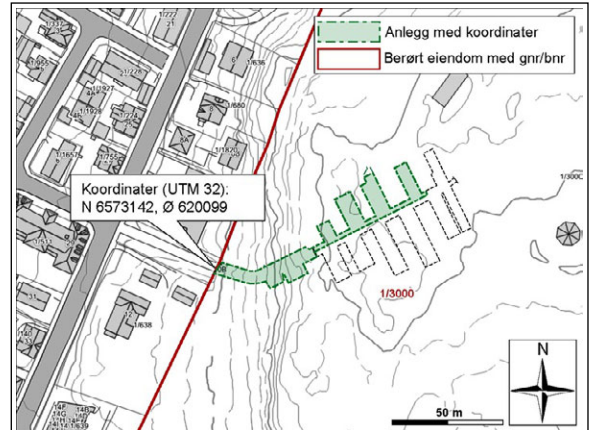
Inngangen til anlegget ca. midt i bildet. Opphavsrett: Hentet fra gulesider.no

Inngangen til anlegget mot SØ. Foto: Leif Anker.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Østfold SFD
GAB nr:	Se koord.
Gnr/bnr:	1/3000
Oppført:	1951 - 1992
Byggherre:	Sivilforsvaret
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Forsvar
Bygningsart:	Ymse
Regulering:	Uregulert: Området er ikke regulert. På kommunedelplanens arealdel er området markert som friområde/park/turvei.
Vernestatus:	

Anleggets ca. plassering og areal i grønt. Off. tilfluktsrom i svart stipling. Opphavsrett: Kartgrunnlag fra Sarpsborg kommunens online-kart.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Utsiden av inngangspartiet har en større steinforblendet betongmur med granittråd i overkant. Betongkonstruksjon ved inngangsdør. Anleggets hovedorientering inne er NØ-SV med en sentral stoll i hele anleggets lengde. Kommandoplassen ligger i fire parallelt orienterte hovedseksjoner, tre større og en mindre tverrstoller inn fra sentral-stollen. På motsatt side finnes det offentlige tilfluktsrommet i seks tverrstoller av ulik størrelse. Tilfluktsrommet er kommunalt og skal gi plass til 2000 personer. De brukes til daglig som idrettsanlegg. Tilfluktsrommet og kommandoplassen deler inngang fra vest, et mindre areal ifm. inngangspartiet, gassluse, vestibyle, aggregatrom mv. Inngangspartiet har dels forskalingsstøpte vegger og dels vegger av lecablokker, platetak, støpt gulv med beleg, lysstoffrør. Gassluse. Énfløyet trykkdør i stål og betong. Vestibyle, med inngang til bl.a. aggregatrom og resten anlegget, har støpt gulv med beleg, dels vegger som er forskalingsstøpte og dels råsprenget, betongsprøytet fjell. Dominerende, brunrødt ventilasjonsanlegg, to rekker med lysstoffrør. Oppmurte lecablogger langs fjellveggen. Hovedkorrioren videre innover i anlegget er delt ca. 60/40 med skillevegg, én (største) del til bruk for tilfluktsrommet og én for sivilforsvarsanlegget. På sivilforsvarssiden har korridoren betonggulv med beleg, delevvegg og sprøytebetong mot fjell, stedvis med oppmurt leca utenpå, doble lysstoffrør til belysning. Planterenne av leca, ventilasjonsrør under sprøytebetong-himling. Stollene inneholder forlegningsrom for mannskaper og stab, kjøkken, messe/arbeidsrom, bad, lagerrom, arkiv, kommandorom, sambandsrom og er i delvis i frittstående konstruksjon i fjellhall. Innredning og utstyr gjennomgående fra siste oppgradering. Vegger enten platedekket, fullt utstøpt betong eller råsprenget fjell dekket med sprøytebetong. Himling av lydplater. Sprøytebetong i ventilasjonsrom og enkelte korridorer. Gjennomgående støpt gulv med beleg, malt betong ventilasjonsrom. Fliser på gulv i kjøkken og messe, og bad. Gjennomgående doble lysstoffrør. Ved nødutgang sluse med sprøytebetongvegger/utstøpt betong, ståldører, dusj langs vegg.

Sammendrag bygningshistorie

1. byggetrinn var ferdig 1951-52. Anlegget var da kombinert kommando- og alarmplass for Sivilforsvaret, dimensjonert for forlegning av hhv. 40 og 200 personer, og offentlig tilfluktsrom dimensjonert for 1000 personer. 2. byggetrinn var i perioden 1987-92, da anlegget ble bygget om og utvidet til kommandoplass for Sivilforsvaret og offentlig tilfluktsrom for 2000 personer.

Vern

Formål:	Kulås kommandoplass skal dokumenteres som alternativ til fysisk bevaring. Formålet er å dokumentere anlegget som kulturhistorisk viktig eksempel på de sist bygde kommandoplassene for lokalt Sivilforsvar og som offentlig bygg for beredskapsformål fra siste del av den kalde krigen. Dokumentasjonen skal ivareta informasjon og kunnskap om anlegget og anleggets bruk i Sivilforsvaret.
Begrunnelse:	Dokumentasjon av anlegget som alternativ til fysisk vern har sin bakgrunn i enighet mellom Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Riksantikvaren, jf. referat fra møte 27.10.2009 i koordineringsgruppa Landsverneplan for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Kulås kommandoplass er et representativt og godt bevart eksempel på de sist anlagte, kombinerte lokale beskyttelsesanleggene mot ABC-våpen der Sivilforsvaret og kommunalt tilfluktsrom deler arealene. Denne typen fjellanlegg var typiske og viktige anlegg for Sivilforsvaret og den sivile beredskapen under den kalde krigen. Fjellanlegget er bygget til sivilforsvarsformål og offentlig tilfluktsrom etter sentralt godkjente tegninger. Det er et mellomstort fjellanlegg fra perioden, med en differensiert romplan med spesialiserte funksjoner for å ivareta lokale oppgaver for Sivilforsvaret og offentlig forvaltning under krigstilstand. Kommandoplassens utforming, rominndeling og inventar har høy grad av opprinnelighet i helhet og detaljer fra siste ombygging.
Omfang:	For kommandoplassen skal det utarbeides dokumentasjon som alternativ til fysisk bevaring. Dokumentasjonen skal bestå av innsamling og systematisering av arkivmateriale, informasjon og kunnskap om anlegget, foruten anleggets bruk, utvikling og organisatoriske tilknytning til sektoren, og skal arkiveres hos forvaltende sektor og Riksantikvaren.

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Vestibyle
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelsen

Interiørnr:
Interiørnavn: Inngangsparti
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Hovedkorridor
SF-del
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Aggregatrom.
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Kommandorom
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Bad
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Arkiv/lager
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Forlegning
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Ventilasjonsrom
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Kjøkken
Beskrivelse: Jf.
bygningsbeskrivelse.

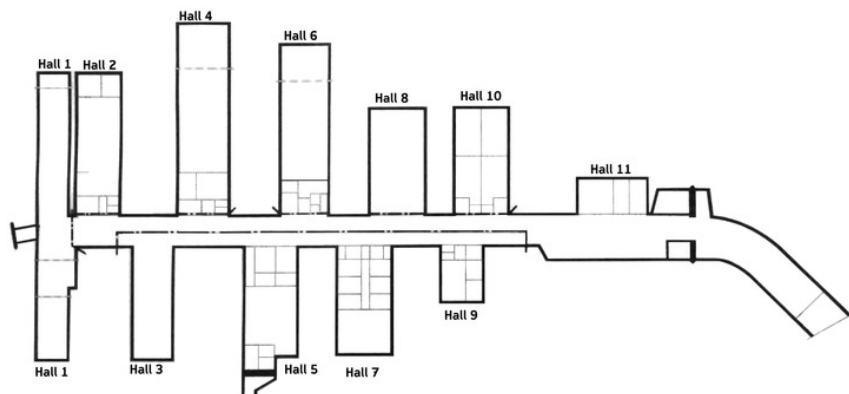
Interiørnr:
Interiørnavn:
Sambandsrom
Beskrivelse: Jf.
byggningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Sluse
nødutgang
Beskrivelse: Jf.
byggningsbeskrivelse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Messe
Beskrivelse: Jf.
byggningsbeskrivelse.

Dagens grunnplan for anlegget. SFs areal i korridor og hall 3, 5, 7 og 9.

Aggregatrommet ved vestibyen. Foto: Leif Anker.

Fra kommandorommet. Foto: Leif Anker.

Hovedkorridoren sett fra innenfor vestibylen. Foto: Leif Anker.

Eksempel på bad. Foto: Leif Anker.

Inngangspartiet fra utgangsdør mot trykkdør og gassluse. Foto: Leif Anker.

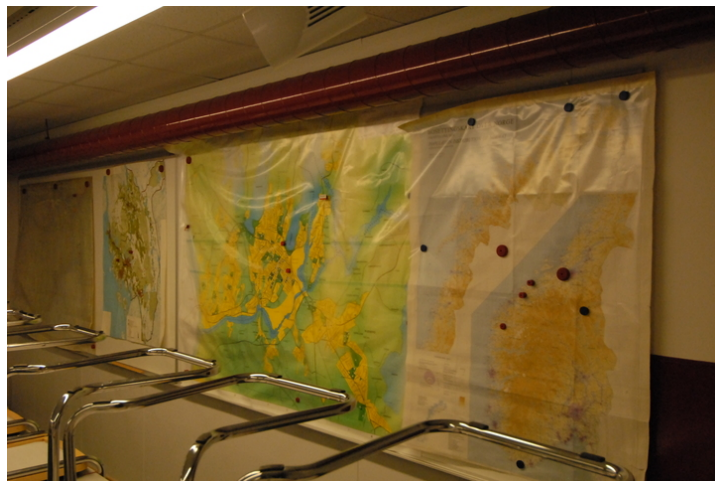
Arkiv/lager. Foto: Leif Anker.

Vestibylen sett fra inngang. Foto: Leif Anker.

Fra forlegningsrom. Foto: Leif Anker.

Fra KO-rommet. Foto: Leif Anker.

Fra ventilasjonsrommet. Foto: Leif Anker.

Fra sambandsrommet. Foto: Leif Anker.